

MEKANSALLAŞMA ÜZERİNE

Mekan evrenin en temel, en öncül öğelerinden biridir. Mekan kavramını insan hayatından soyutlamak mümkün değildir. İnsanın mekansal özellikleri, vazgeçilmezdir. Bunu daha ileri bir noktaya getiren Merleau-Ponty' e göre "varoluş, mekansaldır." (1)

Varoluşun dışavurumu ancak mekanda yer bulur. Ölülerin bile mekandaki karşığı mezarlıklar olarak karşımıza çıktığını ya da bu şekilde adlandırıldığını düşünürsek, yaşayanların kendi mekanlarını, kendi varoluş biçimlerini sergilemelerinden daha doğal birşey yoktur.

İnsanın yalnızca bedeni değil, duyguları düşünceleri de mekana bağlı ve bağımlıdır. Varoluş yalnızca maddesel yönüyle değil ruhsal yönüyle de mekansaldır. İnsanın mekanı kendine konu edinmesine felsefeden, ekonomiye, coğrafyadan toplumbilimine kadar hemen her uğraşı alanında karşılaşılan bir durumdur.

Mimarlığın da , bu uğraşlar arasındaki arakesiti sunabilme yetisinden dolayı, insanın mekansallaşmasındaki payı tartışılmaz niteliktedir. Mimar mekanı, hem kuramsal düzeyde incelemek, mekana özgü düşünüp bir mekanbilim oluşturmak, hemde onu somut olarak yaratmak, biçimlemek zorundadır.

F.L.Wright ,Amerika'nın Japonya büyükelçisinin kendisine armağan ettiği 'Çay Kitabı' 'nı karıştırırken şu satırlarla karşılaşır: "Binanın varlığı, dört duvar ile çatısında değil, içinde yaşanan mekandadır." Bundan milattan 500 yıl önce yaşamış bir Çin Ozanın sözleridir. Bu gerçeği ilk kez kendisinin düşündüğünü sanan ünlü mimar çok büyük bir üzüntüye kapılmıştır. Fakat bir gün şöyle demiştir: *"Evet, bunları o söyledi , fakat ben ifşa ediyorum."* (2)

İnsanın mekansallıkla bütünleşmesi görüldüğü gibi çok eskilere dayanır, insan kendi mekanına sahip çıkar hatta bazen mimarların ya da kent aktörlerine kafa tutarak bunu yapar.

Hatta bu mesele tam da kent ve mekan üzerinde mümkün olduğunca çok ve farklı aktörün ihtilafı fikirlerini örgütleyebilmektedir. Tıpkı gezide olduğu gibi. Gezi olayları ile ilgili Gökhan Kodlak' ın tespiti olayı özetler niteliktedir:

"Gezi olayı öncelikle özne merkezli politik yapılanmaların, başkanları ve amirleriyle özdeşleşen hiyerarşik iktidar kurgularının ve temsili demokrasinin timsali olduklarını iddia eden otorite figürlerinin karşısına lidersiz, heterarşik ve başkaları tarafından temsil edilmek yerine kendilerini sahneye koyan yeni bir örgütlenmeyle çıktı." (3)

Bu yönüyle Gezi, mimarsız bir mekanın hatta kamusal mekanın kendi kendine ne tür bir ürüne dönüşebileceğini ortaya koymuştur. Fakat , "Gezi"yi, mimarlıksızlığı

dolayısıyla övmek, öncelikle mimarlığı sınırlı bir kavrayışla, salt "yapı yapma sanatı" varsaymayı gerektirir. Oysa ki mimarlık herşeyden önce yeni mekanlar tahayyül etmektir. Gezi'ninse bu anlamda kısırlığından değil ancak bereketinden bahsedilebilir.

Lefebvre ise : "Hayatı değiştirmek! Toplumu değiştirmek! Uygun bir mekan üretmedikçe bu fikirler tüm anlamını yitiriyor." demiştir. (4) Peki uygun mekandan kastı ne? Gezi de en azından 'istenmeyen'in dışavurumu gerçekleşmiştir ve insanlar uygun mekanı, uygun olmayan mekana karşı koyarak kendilerindeki bu gücü yeniden hatırlamışlardır.

Yeni mekanlar üretmenin arayışıdır, Gezi. Bu arayış ekonomik anlamda bir kar elde etmek amaçlı inşaayı işaret etmez. Bu arayış, katılımcılığı ön plana alır, fabrikasyon üretimi yasaklar; yalnızca son üründen kazanca dayalı ve biçimsel olarak da devamlı tekrar eden tasarım anlayışını reddeder. Zamanı önemser, insanların mekanda geçirdikleri zamanı olmazsa olmaz tasarım malzemelerinden biri olarak addeder.

Bunların yanısıra , doğal çevrenin , yapısal ve kentsel çevreyle nasıl bir arada kurgulanacağını düşünmek gerekir. Bu doğrultuda parkların inşası ve korunması, maalesef zamanı geçmiş işlevselci ve geleneksel şehir plancılığının kalıntıları niteliğindedir. Yapılı çevreyi ve doğal çevreyi birbirinden kesin ve net çizgilerle ayırmadan, kamusal mekanı dağayla bütünleştirmek düşünülmesi gerekenlerin başında gelmektedir.

Merkezi yönetimlerin nerede, nasıl bir çevrede varolacağımıza, nerede hayatımızı kazanacağımıza ve nerede doğa ile karşılaşabileceğimize karar verdiği herşeyin ayrıştığı mekana, boyun eğmeyip, nasıl kullandığımız önemsenmeden yenilene, ya da yenilerinin yapıldığı parklarla da yetinmeyip, doğanı yapılı çevrenin hücre ve damarlarında nasıl deneyimleyebileceğimizin peşine düşülmesi gerekir.

Gezi bunu tersten okuyup yapmayı denedi, yaşam alanlarımızı parklarla birleştirmede ama , kent parklarını çok amaçlı yaşam alanlarına çevirmeyi kısıtlı bir sürede olsa başarabildi. Gezi olayının hemen ardından ortaya çıkan park forumları bu anlamdaki yaşam alanlarının kanıtı niteliktedir. Salt hızla bir sonuca varacaklarından veya istenmeyeni derhal ortadan kaldırabilme gücünü oluşturmasından değil, fakat bütünsel olarak her yeni örgütlenme denemesiyle, yarının interaktif gelişen, demokratik oluşumlarının temellerini attığını varsayarsak devrimsel nitelikte sayılabilirler.

- 1)Merleau-Ponty, Maurice ,1962, The phenomenology of Perception, L ondon, s22.
- 2)Kodalak, Gökhan, 2013, " *Direnişini Düşünmek: 2013 Taksim Gezi Olayları İstanbul: MonoKL, İstanbul, ss. 119-137.*
- 3) Bozkurt , Orhan, 1962, Bir Mekan Anlayışı, İstanbul, İTÜ. Mimarlık Fakültesi, s. .26
- 4) Lefebvre, Henri , 1991 The Production of Space, trans. Donald Nicholson-Smith
Cambridge: Blacicwell , s. 59.